

HAYTAP'ın Hayvan Hakları Mücadelesinde Çatışma Yönetimi: Hayvan Hakları Savunucularının Kendi Aralarında Uzlaşması Mümkün Mü?

HAYTAP's Conflict Management in Animal Rights Struggle: Is It Possible to Make an Agreement among Animal Rights Activists?

Sırma Oya TEKVAR¹

Extended Abstract

Introduction

After the adoption of No. 5199 Article on Animal Rights Law in 2004, Turkey has been taking consequential steps for animal rights movement and raising awareness. During this process, rights actions have increased, animal rights have become more visible in media and public space and many NGOs were founded. Particularly regarding stray animals and shelters, many animal cruelty issues from zoos to dolphin aquariums, fur to clinical tests, circuses to hunting and pet shop reality have been taken into consideration in order to create and raise social awareness. However, we can typically witness conflicts and devastating quarrels among activists while struggling against animal cruelty.

Social movements may in many cases be conceptualized as moral movements and activists can be conceptualized as followers and pursuers of sacred ideals. They try to involve social movements to confront and change not only their addressees' political opinions, but also the moral convictions informing these opinions. Acting organized and solidarity through animal rights have increased and many NGOs have been founded recently in Turkey. On the other hand, we can typically witness conflicts and devastating quarrels while struggling against animal cruelty. These conflicts occur not only between activists and respondents such as local authorities, but also among animal activists. It is believed that conflicts among animal activists cause waste of time and money and moreover, lead to the loss of reputation.

¹ Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.
Makale Gönderim Tarihi: 21/03/2017- Kabul Tarihi: 19/04/2017

Method

In order to reveal the reasons of conflicts and to understand the way the activists manage, interviews with activists from HAYTAP Animal Rights Federation and with independent volunteers from Safranbolu was conducted in this study. The interview questions were mainly grounded on three topics: a) Reasons and the manner of conflicts, b) Respondents' attitudes towards conflicts and disagreements and c) Respondents' solution proposals.

Since many of the animal activists and animal rights NGOs are apart from each other from the viewpoint of struggling against animal cruelty and animal rights issues, thus cannot find the lowest common denominator, it was quite hard to persuade individuals to participate in the interviews. It is also known that some of the interviewees do not associate with each other at all. Therefore the respondents' names and their demographic information were kept private in the study. Online interviews, phone calls and e-mails were conducted on September 2016.

Findings

All of the respondents think that ego is the major reason of conflicts. Enviousness (of success), agonism, sentimentality, prejudice, insufficient information, intolerance and mistrustfulness cause ego battles. Interviewees indicate that conflicts mostly occur in social media by backbiting, slandering and attacking via comments and posts. These attacks usually begin verbally at first, then turn into cusswords mostly written in social media and sometimes happen face to face. Some of them turn to prosecution and continue with litigating. Physical attacks happen very rare and almost all of the quarrels begin with psychological attacks. The findings corroborate that egocentrism fuels the in-house conflicts. According to the interviewees, reconciliation could be possible if egoism, rent-seeking and lack of comprehension are eliminated. In spite of the fact that it is a common view, some activists think there is "no way" or little chance to arrive at agreement among animal rights activists. All of the respondents' solution suggestions for the conflicts among animal rights NGOs can be gathered in the same approach; trainings for teamwork and awareness rise. They commonly believe that unconsciousness, low awareness level hence self-interest not only harm animal cruelty struggling processes, but also discredit animal activism and animal rights NGOs.

Conclusion

This study tried to bring out the main reasons of conflicts among animal rights activists, which are frequently erupt for some reason and persist to remain unsolved even turn into devastating quarrels and sometimes end in courts. Based upon the study's findings, it is seemed that most of the conflicts arise from the lack of communication skills and rugged individualism, which are the handicaps for teamwork, unity and collaboration. Probably the most reason for why animal activists are so aggressive is the hurt they feel deeply inside because of the suffering of innocent creatures, which are defenseless against "cruel civilization". In fact, this is the reflection of despair and anger against the local authorities, who poison and slaughter stray animals unmercifully; potential criminals, who rape, torture and kill pets; neighbors, who do not want you to care animals and threat you, and so on...

However, this oversentimentality and lack of strategic communication knowledge in both internal and external relationships harm the reputation of animal rights organizations and so animals indirectly. NGO leaders, activists and administrative respondents such as governmental organizations need to better understand each other and creatively leverage each other's strengths through collaboration.

Animal rights activists in Turkey need to cope with incommunicative processes, prejudices and egocentric attitudes between each other as well in order to accomplish more effective results in animal rights area. It should be bear in mind that the more coordinative and cooperative in the kitchen, the more thriving in the showcase. Therefore animal rights organizations should regard ad hoc trainings such as reputation management, conflict management, in-house communication and relationship building.

Keywords: Animal rights, conflict management, animal rights activists, HAYTAP, animal lovers

HAYTAP'ın Hayvan Hakları Mücadelesinde Çatışma Yönetimi: Hayvan Hakları Savunucularının Kendi Aralarında Uzlaşması Mümkün Mü?

“Kalbinde merhamet olmayana, Cennet yoktur.”

-Hz. Muhammed

Öz

Türkiye, özellikle 2004 yılında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Yasası yürürlüğe girdikten sonra hayvan haklarının gelişimi ve hayvan hakları farkındalığı konusunda önemli adımlar atmıştır. Yasanın çıkmasıyla beraber pek çok hayvan hakları derneği kurulmuş, hayvan haklarına yönelik eylemler artmış, medyada ve kamusal alanda hayvan hakları daha görünür hale gelmiştir. Bu süreçte sadece sokak hayvanları ve hayvan bakımevleri değil, hayvanat bahçelerinden yunus parklarına, kürk hayvanlarından deney hayvanlarına, sirklerden avcılığa, hayvan satan dükkanlardan (petshop) kesimhanelere kadar, hayvan haklarını göz ardı eden pek çok konu üzerine farkındalık artırıcı çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Ne var ki hayvan hakları savunucuları, hayvan hakları ihlalleriyle mücadele ederken bir yandan da hem yerel yönetimler ve diğer kurumların yetkilileriyle hem de kendi aralarında büyük çatışmalar ve yıkıcı kavgalar yaşamaktadır. Bu çalışmada, hayvan hakları savunucuları arasındaki çatışmaları ve bu çatışmalarla nasıl mücadele ettiklerini anlamak amacıyla HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu'ndan ve Safranbolu'da bağımsız olarak bu alanda çalışmalar yapan gönüllülerle görüşülmüş, bulgular çerçevesinde uzlaşım önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayvan hakları, çatışma yönetimi, hayvan hakları savunucuları, HAYTAP, hayvanseverler

Giriş

İnsanın, dünyayı diğer türlerle paylaştığını; dünyanın efendisi değil türler arasında bir tanesi olduğunu düşündüğümüzde akla şu soru gelmektedir: Hayvanların da insanlar gibi yasal ve ahlaksal hakları olmalı mıdır? Hayvanlarla ilgili konuların ahlaksal olduğuna ilişkin her ne kadar yaygın bir inanış veya görüş olsa da pek az insan hayvan hakları ve hayvana kötü muamele ile ilgili bilgi sahibidir. “Tüm dünyada hayvanların ahlaksal statüsüne yönelik geleneksel düşüncenin temel kaynakları din ve felsefe olmuş ve bunların her ikisi de hayvanların ne türden varlıklar olduklarına

yönelik algılamaların şekillendirilmesinde bilimle etkileşime geçmiştir” (DeGrazia, 2006: 13).

Pek çok insan hayvanlara kötü muamelenin ve işkencenin yanlış olduğunu düşünmekle beraber insanların hayvanlara karşı tutumu ve davranışı, onların acısını dikkate almaktan çok uzaktır. Her gün milyonlarca hayvan gıda, kumar, moda, ağır işler, eğlence ve insan egosunun tatmini için telef edilmektedir. Gıda hayvanları, hareket edemeyecekleri kadar dar alanlarda, güneş ve toprak olmaksızın yapay ortamlarda son derece korkunç ortamlarda tutulmaktadır. Klinik deneyler için kullanılan hayvanlara toksin madde, ilaç, radyasyon gibi zehirler verilmekte ve deneylerden sağ çıksa bile deneyden sonra öldürülmektedir. Kürk hayvanları, kürklerinin zarar görmemesi için onları yavaş yavaş ve büyük acılar vererek öldürecek yöntemler kullanılmakta ve yarı canlı haldeyken kürkleri yüzülmekte; insanların eğlence için yüzlerce tür ömür boyu kafeslere hapsedilmekte; cezalandırma, aç bırakma ve şiddet kullanma yöntemiyle fiziksel yeteneklerini aşacak hareketlere zorlanmaktadır.²

Günümüzde hayvanların da ahlaksal bir değeri olduğu, vahşetin yalnızca insanlara yönelik olmadığını, hayvanları ve doğayı da kapsayacak şekilde bütünsel bir toplumsal sorun olduğu düşünölmeye ve anlaşılmaya başlamıştır. Buna karşılık hayvanların kullanılmasını pek az sınırlamayla onaylayan geleneksel görüşler, inançlarımızı ve günlük uygulamalarımızı derinden etkilemektedir. Hissiyatlar ve uygulamalar arasında yaşanan ahlaksal ve entelektüel gerilim, bir yandan da bu konuları çözümleme çabasını motive etmektedir. Örneğin, yeni bilimsel ve teknolojik gelişmeler hayvanları kullanmadan acil ihtiyaçlarımızı tatmin etmenin başka yollarını araştırmaktadır (DeGrazia, 2006: 13; Doğan, 2011: 473).

Hayvan hakları konusundaki bu tedrici gelişmede, 1978 yılında UNESCO tarafından ilan edilen Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin önemli bir etkisi vardır. Bu anlaşmayla beraber dünyada hayvanların onurlu yaşam haklarını ihlal eden pek çok uygulama için yasalar çıkartılmış, önlemler alınmış, caydırıcı cezalar ve politikalar geliştirilmiştir. Bu gelişmeler Türkiye'de de özellikle 2004 yılında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Yasası'nın çıkartılmasıyla gözle görünür olmuş, hayvan hakları konusu kamusal tartışılmaya başlamıştır. Örgütlenme ve birlik olma anlayışıyla ölkemizde pek çok hayvan hakları / hayvansever derneği kurulmuş, sokak hayvanları ve belediyelerin bünyesinde bulunan sokak hayvanları

² Farklı alanlarda hayvanlara yönelik kötü muameleler ve hayvan hakları ihlalleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://haytap.org/>.

bakımevleri başta olmak üzere, hayvanat bahçeleri, yunus parkları, kürk, deney, av, petshoplar, sirk gibi hayvan haklarını ihlal eden pek çok konu üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Toplumun hayvan hakları konusunda bilinç ve farkındalığını artırmak, aynı düşünceleri ve duyguları paylaşan insanları bir araya getirmek ve bu konuda özellikle yöneticileri, yetkilileri ve yasa koyucuları etkilemek amacıyla yapılan pek çok kampanya, eylem, medya çalışmaları ve diğer girişimler her ne kadar sevindirici ve umutlandırıcı olsa da bu alanda cereyan eden önemli bir sorun dikkati çekmektedir: hayvanseverlerin kavgacı imajı. Çoğu zaman yıkıcı olan bu kavgalar ve çatışmalar yalnızca hayvan hakları savunucuları ile yöneticiler ve yetkili birimler arasında olmamakta; aslında en çok hayvanseverlerin kendi arasında olmaktadır. Örgütlerin ve hayvansever gönüllülerin arasındaki bu çatışmalar maddi ve manevi zararlara neden olmakla beraber hem zaman kaybına hem de itibar kaybına da neden olmaktadır.

Bu çalışmada, hayvan hakları savunucularının arasındaki bu çatışma ortamının nedenlerini anlamak, uzlaşımın nasıl sağlanabileceği üzerinde düşünmek ve çözüm önerileri sunabilmek amacıyla; Türkiye'nin ilk federasyonu olan HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu temsilcileriyle ve Safranbolu'da bağımsız olarak çalışmalar yapan hayvansever gönüllülerle görüşmeler yapılmıştır.

Gözü Edilmiş Bir Alanda Literatür İncelemesi: Hayvan Hakları

Toplumsal hareketler, ahlaksal hareketler olarak; aktivistler ise ideallere adanmış takipçiler ve davacılar olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu kişiler hedef kitlelerinin fikirlerini değiştirmek ve onları karşıt fikre ikna etmek için sosyal hareketlere katılmaktadır. Bu süreçte de toplumda var olan normlarla sıklıkla çatışmaktadırlar. Jacobsson ve Lindblom'a göre (2012: 41), bu ikilemi yönetebilmek için aktivistlerin, ideallerin takipçisi olarak kimliklerini vurgularken aynı zamanda da toplumsal normları kırıcı rollerinin vurgusunu azaltmaları gerekmektedir. Yazarlar, çalışmalarında ahlaki toplumsal hareketlerin merkezine koyan bir yaklaşımla, toplumsal hareketlerin çatışmasının nasıl ahlaka dayandığını göstermeye çalışmışlardır. Bu çerçevede, Durkheim'ın ahlak sosyolojisi penceresinden bakarak sosyal hareketlerde ahlakın altı yaklaşımını geliştirmişler ve İsveç Hayvan Haklarını incelemiştir.

Toplumsal hareketler öncelikle ahlaksal topluluklardır. Toplumsal değişimi sağlamak için etkin olarak ideallerin peşinden giderler. İkincisi, sosyal hareketlerdeki en önemli duygular, ahlaka dayalı olanlardır. Üçüncü olarak aktivistler, değişim yaratmak için tavize ve yararcılığa dayanan bir yaklaşımla kurumsal politikalarla ikircikli bir ilişki kurma eğilimindedirler. Dördüncü olarak yazarlar, toplumsal hareketlerdeki durum farklılığının temelini oluşturan unsurun özellikle ahlaksal hiyerarşiler olduğunu öne sürmektedir. Beşinci yaklaşıma göre, idealler ve duygular aktivistleri harekete geçiren itici güçlerdir. Son olarak, Durkheim'ın ahlak sosyolojisi toplumsal hareketlerin toplumsal değişime nasıl meşruiyet kazandırdığını açıklamak üzere kuramsal bir modelin çatısını vermektedir. Dolayısıyla toplumsal hareketler, toplumsal değişim başarısına en yüksek derecede ulaşmak amacıyla iyilik ve doğruluğun ahlaksal temsillerine göre oluşup eyleme geçmektedir (Jacobsson ve Lindblom, 2012: 57).

Hayvan hakları hareketi toplumsal hareketlerin içinde belki de en çok gözardı edilen ve yanlış anlaşılan alandır; çünkü haklar söz konusu olduğunda hareketlerin hemen hepsi toplumsal cinsiyet, çocuk hakları, işçi hakları, siyasi haklar, etnik haklar, sağlık konuları ve kısmen çevre hakları gibi doğrudan insanla ilgilidir. Ancak konu hayvan hakları olduğunda, Munro'nun deyimiyile (2012: 511) bilinen bir toplumsal hareketin aksine, insanların kendinden olmayan türler için bir araya gelmesi söz konusudur. Bir başka deyişle, hayvan hakları savunucuları kendi türünden farklı olan türlerin hakkını savunurken ancak empati geliştirerek onları anlamaya çalışmaktadır.

Sosyal ve sivil hareketlere ilişkin literatürde pek çok çalışma bulunsa da hayvan haklarına ilişkin çalışmalar göreceli azdır. Hayvan hakları kavramıyla beraber hayvan refahı ve hayvanları koruma kavramları da kullanılmakta olup, hayvan hakları savunuculuğunda çatışma söz konusu olduğunda bir yandan vejetaryenlik, av, bakımevleri, kürk, deneylerde hayvanların kullanılması gibi konular ele alınmakta, diğer yandan hayvan hakları savunucularının çelişkili tutum ve davranışları gündeme gelmektedir. Örneğin, Herzog ve Golden (2009: 485) hayvan savunuculuğu ve ahlaki duygusallık arasındaki ilişkiyi, hayvan refahını ve et tüketimini ele almışlardır. Araştırmaya göre, hayvan hakları savunucuları et tüketimine karşı daha hassas davranmaktadır. Yazarlar, hayvanların ahlaki konumuna ilişkin çatışmaların ahlaki sezgilerdeki temel farkları yansıttığını vurgulamaktadır. Çalışmada, hayvan hakları savunucularının yalnızca duygusal motivasyonla hareket ettiklerine ilişkin doğrudan bir sonuca varılmasa da ahlaki sezgiler arasında farklılıklar oluşunun bir nedeninin,

hayvan hakları tartışmasındaki ortak eğilimin oldukça müphem olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Knezevic ise çalışmasında avcılar ve av karşıtı hareket arasındaki çatışmayı ele almış, bu çatışmaların tüketici kültürü, çevreyi koruma yönetimi ve endüstriyel gıda üretimi kapsamında olduğunu ifade etmiştir (Knezevic, 2009: 12).

Pek çok sivil toplum örgütü, kanunen yerine getirilmesi gereken hayvan refahı ve denetim hizmetlerinin sağlıklı uygulanması için yerel yönetimlerle işbirliğine gitmektedir. Notaro (2004), hayvanların sahiplendirilmesi, ötenazi, bakımevlerindeki hayvanların barınma süresi ve hayvanların sokağa terk edilme oranını karşılaştırarak hayvan denetimi ve bunun için yapılan işlemlerin getirdiği yükü çözümlenmek üzere ampirik bir araştırma yapmıştır. Türkiye dahil pek çok ülkede görüldüğü üzere hayvanların anlık kararlarla alınıp sonra terk edilmesi ve bu şekilde bulunan hayvanların barındırılması, sahiplendirilmesi gibi konular maddi ve manevi yük ve baskı oluşturmaktadır. Notaro'nun da belirttiği üzere, terk edilen kedi ve köpeklerin oranı arttıkça bakımevlerindeki yük de artmaktadır. Yazarın çalışmasında, terk edilen hayvanların sahiplendirilmesi oranının, ötenazi oranından daha düşük olduğu bulgulanmıştır (Notaro, 2004: 186, 187). Türkiye'de ise 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu gereği ötenazi olmamakla beraber, terk edilen hayvanların yeniden sahiplendirilme oranının çok düşük olması, bununla beraber petshoplardan geçici heveslerle cins hayvanların satın alınıp bir süre sonra sokağa terk edilmesi ve yakalanan sokak hayvanlarının, belediyelere ait bakımevlerini tıka basa doldurması büyük bir yük getirmektedir. Bakımevlerine ayrılan bütçenin oldukça az olması nedeniyle bakımevlerinde hayvan refahının sağlanamaması ve hayvan nüfusunun kontrolü için genellikle zehirleme gibi öldürme yoluna gidilmesi ise Türkiye'deki hayvan hakları örgütlerinin başlıca çatışma ve mücadele alanıdır. Dolayısıyla satın alınan hayvanların terk edilmesi ve böylece sokak hayvanlarının sayısının giderek artması, hem yerel yönetimler hem de hayvan hakları savunucuları için maddi ve manevi maliyeti giderek artan bir baskıdır.

Bunun dışında, hayvan hakları savunucularının tutum ve davranışlarından kaynaklanan çatışmalar da söz konusudur. Örneğin İngiltere'deki pek çok hayvan hakları savunucuları, ikna etme sürecinde, şiddeti giderek artan taktikler uygulamaktadırlar. İngiltere'de eski yıllara dayanan bu taktikler içinde kundakçılık, yanıcı maddeler kullanma, araba bombalama gibi eylemler bulunmaktadır (Monaghan, 2013: 945).

Kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri, medyayı da kullanarak artık daha çok dikkat çeken, hatta şok etkisi yaratan eylemler yapmaktadır.

Ancak bu tür eylemler ve sıra dışı mesajlar, örgütlerin ötekileştirilme ve itici görünme riskini de artırabilmektedir. Bu tutumların, örgütlerin savunduğu davaya yardımcı mı olduğu yoksa işleri mi zorlaştırdığı sorunsalı hassas bir çizgi üzerinde durmaktadır (Scudder ve Mills, 2009: 162). ARI [*Animal Rights International*], CAAT [*Center for Alternatives to Animal Testing*], PETA [*People for the Ethical Treatment of Animals*] gibi pek çok yabancı sivil toplum örgütü, hayvanların acılı ve yasadışı koşullara maruz kaldığı deney gerçeğini –ve hayvan hakları ihlaline ilişkin pek çok konuyu- çarpıcı, bir o kadar da sert şekilde ifşa etmekte ve alternatifler önermektedir (Alperson, 2001).³ Bununla beraber hayvan aktivistlerinin akademik kesimlere ve büyük ilaç firmalarındaki araştırmacılara saldırıları özellikle bazı Avrupa ülkelerinde giderek yaygınlaşmaktadır. Yatırımcıların, hayvan hakları savunucuları tarafından tacize, aşağılanmaya maruz kalması ve evlerine baskın gibi olaylar son yıllarda daha da artmıştır (Hugget, 2008: 603).

McDonald's, Burger King, KFC gibi fast-food zincirlerini zorlayıp baskı oluşturmak için pek çok başarılı kampanya gerçekleştirilmesiyle bilinen PETA (McKie & Munshi, 2007: 17), söylemsel ve görsel çağrılarla ortak kimliği ifade ederek hayvan-insan ayrımıyla mücadele etmektedir (Atkins-Sayre, 2010: 309). Örneğin, Amerika'da en büyük kanatlı fabrikalarından birinde gizli kimlikle birini işe başlatmış, bu kişinin o fabrikada hayvanlara yapılan zulmü gizli kamerayla kaydetmesini sağlayarak tüm büyük medya kanallarına görüntü kopyalarını dağıtmış ve kendi web sayfasında yayınlamıştır. Böylece görüntüler ulusal haber kanallarında yer alarak KFC gibi büyük fast-food şirketlerinde krize yol açmıştır. Ne var ki örgüt pek çok eyleminde aykırı taktikler kullanarak kurumsal itibarını da riske sokmakta ve kamuoyunda olumsuz izlenim de yaratmaktadır (Bronstein, 2006: 77, 81). Öte yandan, PETA'nın şirket çiftliklerindeki istismlara karşı geliştirdiği saldırı mesajları, tüketim için hayvan yetiştiren gıda sanayi şirketlerinin güvenilirliğini sarsmada etkili olmaktadır. Ayrıca bu mesajların etkili oluşu, PETA'nın inandırıcılığını da artırmaktadır (Scudder ve Mills, 2009: 164).

³ Bilimsel gelişme adı altında hayvanlara eziyet edildiği gerçeğinin kabul edilmesi, özellikle İngiltere'de hayvan hakları tartışmasının merkezinde yer almaktadır. Buradaki esas soru; araştırmalar nedeniyle hayvanların zarar görmesinin, insanların yararı için mazur görülüp görülmeyeceğidir. "Ahlaki değerlere karşılık yarar" sorunsalı, modern Etik Değerlendirme Sürecinin tam içinde bulunmaktadır ki her yeni araştırma önerisinde hayvanların zarar görüp eziyete maruz kalmasına (ahlaki yaklaşım) karşılık araştırmanın gelişime katkı sağlaması (yarar) konusu bu sürecin içindedir (Wolfensohn ve Maguire, 2010: 23).

Hayvan hakları hareketi, insanların hayvanlar hakkındaki düşüncelerini değiştirmesi açısından başarılı olsa da insan ve hayvan arasındaki ayırım, hayvanların haklarının korunmasında bir bariyer olmaya devam etmektedir (Atkins-Sayre, 2010: 323). PETA, gerek kampanyaları ve reklamları gerekse şoke edici savunma taktikleriyle bu bariyeri göreceli olarak kırma benziyor.

Türkiye'deki hayvan hakları savunuculuğuna ilişkin çalışmalara gelince, üzerine yapılmış çok sınırlı araştırmalar genellikle halkla ilişkiler perspektifinden örneklem olarak ele alınmış sivil toplum örgütleri (Yıldırım Becerikli ve Özkul, 2009; Tekvar, 2011), hayvan haklarını savunma (Doğan, 2011) ve Türk insanının hayvan hakları kavramına yaklaşımını ele almaktadır (Özkul vd., 2013a; Özkul vd., 2013b; Özkul vd., 2013c). Öte yandan kimi hayvan hakları örgütlerinin web sayfalarında ve Facebook gruplarında hayvan haklarına ilişkin pek çok yazı ve kılavuz bulmak mümkündür. Örneğin HAYTAP, web sayfasında hayvan haklarına ilişkin pek çok alanda ansiklopedik ve bilimsel makalelere yer vermekte (www.haytap.org), "Hayvan Hakları Akademisi Sivil Toplum Örgütü Eğitimleri" adlı Facebook grubunda sivil toplum örgütü anlayışı ve savunuculukla ilgili eğitsel yazılar paylaşmaktadır (<https://www.facebook.com/groups/1430129643868682/>). Bunun dışında, avukat Şenpolat'ın "99 Soruda Hayvan Hakları" başlıklı kitabı (2015), akademik bir amaç taşımamakla beraber hayvan haklarıyla ilgili çok geniş bir bilgi içermekte ve tıpkı insanlar gibi duyguları ve yaşama arzusu olan hayvanlara karşı insanların tutumunu gözler önüne seren bir çalışma niteliğindedir. Çalışma, hayvan hakları savunucularının ve hayvanseverlerin kimi durumlarda çaresiz kaldığı pek çok konu ve sorunu, sıkça sorulan sorular çerçevesinde ele almaktadır.

Türkiye'de hayvan hakları kavramına ilişkin bilinç düzeyi ve hayvan hakları algısına ilişkin yapılan üç bölümlük bir araştırmaya göre (Özkul vd., 2013a; 2013b ve 2013c), eğitim düzeyi arttıkça hayvanlara ve hayvan haklarına karşı tutumun da olumlu yönde olduğu bulgulanmıştır. Büyük şehirlerde yaşayanlar, kırsal kesimlerde yaşayanlara göre hayvan hakları konusuna daha aşikardır (Özkul vd., 2013a: 170). Araştırmacıların, hayvan sevgisi, hayvanları tanımlama, hayvan sahipliği ve beslenme alışkanlıklarına yönelik tutum analizi yaptıkları ikinci çalışmalarında ise hayvanları "birey" ya da "doğanın parçası" olarak görenlerin hayvan hakları konusunda olumlu tutum sergiledikleri; hayvanları "insanların kullanabilmesi için yaratılmış varlıklar", "düşünemeyen değersiz varlıklar" veya "herhangi bir varlık" olarak görenlerin de hayvanlara karşı olumsuz tutum sergiledikleri

bulgulanmıştır (Özkul vd., 2013b: 202). hayvanları korumaya, hayvan hakları sorunlarına be bölgesel farklılıklara yönelik tutum analizini içeren üçüncü çalışmada ise araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun Türkiye’de hayvan haklarına yeterli önem verilmediğini düşündükleri ortaya çıkmıştır (Özkul vd., 2013c: 369).

Kısaca Çatışma Yönetimi

Çatışma, çıkarların herhangi bir nedenle farklı (karşıt) olarak algılanması veya tarafların amaçlarına eşzamanlı olarak ulaşamayacaklarına olan inançları olarak tanımlanabilir. Çatışma, günlük yaşamın doğal ve kaçınılmaz bir parçasıdır. Bir başka deyişle çatışma istenmeyen, kaçınılması gereken bir durum olarak algılanmasına karşın, sosyal ve kişisel değişimin temelinde yer almaktadır (Lulofs ve Cahn’dan aktaran Koruklu vd., 2015: 18).

Çatışmaların örgüte ve çalışana olabilecek olumsuz ve yıkıcı etkilerden kaçınabilmek, olumlu ve yapıcı sonuçlar elde edebilmek için çatışmanın ne şekilde yönetildiği önemli olmaktadır. “Çatışma kelimesinin ilk olarak akılda olumsuz bir durumu çağrıştırdığı gerçek olsa da, bazı araştırmacılara göre, çatışmanın varlığı engellenemez ve başarılı bir çatışma yönetiminin, çatışmayı tamamen ortadan kaldırmak yerine, bunu doğru bir şekilde yöneterek, yararlı bir rekabet türüne dönüştürülmesi de mümkündür” (Taştan Boz ve Deniz, 2016: 479). Bir başka ifadeyle, her ne kadar örgütlerde çatışma, istenmeyen bir durum olarak gözüke de, örgüte dinamizm katması ve yeni fikirlerin oluşmasına katkı sağlaması açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Öte yandan çatışmanın olmadığı örgütler, durağan bir yapıya dönüşmekte, gelişmeyi sağlayan iç dinamizmden yoksun kalmaktadırlar. Bu durumda ortaya çatışma yönetimi kavramı çıkmaktadır (Baykal ve Kovancı, 2008: 22).

Sivil toplum kuruluşlarında ise bu örgütlerin olumlu işlevlerinin yanı sıra olumsuz işlevlere sahip olmasıyla, çatışmaya neden olması veya çatışmayı tırmandırıcı etki yaratması, işlevsel farklılıkla açıklanabilmektedir. Bazı sivil toplum kuruluşları var olan sorunları çözmeye, sorunların neden olduğu zararları gidermeye yönelik çalışırken, bazı sivil toplum kuruluşları da sorunlara neden olan sistemi değiştirmeye ve yeniden kurgulamaya veya yapılandırmaya yönelik çalışmalara odaklanmaktadır (Bandoğlu, 2017: 146). İşte bu tür amaç, hedef ve yaklaşım farklılıkları sivil toplum kuruluşları arasında sıklıkla çatışmaya ve bunun sonucunda söylenti, dedikodu, karşı tarafı yıldırıcı davranışlara ve ileri aşamalarda saldırganlığa yol açmaktadır.

Bilgi eksikliğinin, güvensizliğin ve çelişkilerin olduğu yerde dedikodu ve söylenti başlamaktadır. Bununla birlikte Solmaz'a göre (2006: 566-571) dedikodu, iyi yönetildiği durumda birleştirici güçlü bir malzeme de olabilmektedir. Söylenti ise eğer aşındırıcı olması anlamında etkiliyse, bunun nedeni, onun başlı başına bir medya oluşudur; çünkü söylenti, dünyanın en eski medyası olarak nitelendirilmektedir. Dedikodu ve söylenti çürütmenin en iyi yolu ise doğruyu en kısa zamanda açıklamaktır; çünkü söylenti ne kadar çok tekrar edilirse o kadar çok inanılacaktır.

Yıldırma davranışları ise çalışanlar arasında meydana gelen zarar verici olumsuz iletişim türleridir. Bu tutuma, İngilizce olan *mobbing* de denmektedir. Yıldırma davranışları farklı şekillerde olabilmektedir. En basit şekliyle haksız yere suçlama, ima, kinaye, dedikodu yoluyla itibarı sarsma, küçük düşürme, taciz, duygusal istismar vb. davranışlar yıldırıcı olarak nitelendirilmektedir. Farklı kültürlerde farklı yıldırma davranışları görülebilir. Burada yıldırıcı kişi için önemli olan kurban kişiyi duygusal yönden yıpratmaktır. Yıldırıcı kişi kurbanı karşı eyleme geçerken, kendine şu soruyu sormaktadır: "Ne yaparsam yıldırabilirim?" Yıldırma davranışları bireyleri psikolojik ve verimlilik açısından etkilerken, örgütleri de verimlilik ve imaj açısından olumsuz etkilemektedir. Yıldırma davranışlarının nedeni ne olursa olsun, dışarıdan bakan biri için sorumlu yöneticidir; çünkü yönetici, çalışanlar arası adil ve dengeli olması, tüm çalışanlara aynı mesafede yaklaşması, çalışanların bireysel farklılıklarını ve bunların tutum ve davranışlarını gözetmesi gereken kişidir. Aynı zamanda yönetici, hem örgüt yapısını sorunsuz bir hale getirmekten hem de örgüt içinde olumlu bir atmosferin yaratılmasından ve çalışanlar arasındaki iletişimin olumlu bir düzeyde olmasından sorumludur. Bu çerçevede bir yöneticinin, örgüt içinde meydana gelen yıldırma davranışlarında hiç rol alması bile, yıldırma davranışlarının meydana gelmesi için ortamın yaratılmasında rol almış sayılır (Ertürk, 2013: 149, 151, 164).

Bir sapkın davranış türü olarak nitelendirilen saldırgan davranışlar ise örgüt içerisinde herkes tarafından sergilenebilmekte ve yıkıcı bir etki bırakabilmektedir. Saldırgan davranışların çalışma barışını bozduğu ve örgütün en değerli kaynağı olan insan kaynağını yani beşeri sermayesini olumsuz etkilediği bilinmektedir. Saldırganlık, düşmanlık ifadeleri, rekabet, engellenme, öfke, kırgınlık, korku, endişe gibi durumlardan dolayı bireyin karşısındakine zarar vermeyi, ona engel olup, kendini korumayı amaçlayan fiziksel, ifadesel, sözel, nesnel her türlü davranıştır. Doğası gereği bütün bireylerde bulunan ve bireylerin en temel içgüdülerinden biri olan saldırganlık farklı sebeplerle ortaya çıkabilmekte ve farklı sonuçlar

doğurabilmektedir. Örgüt içerisinde saldırgan davranışlara maruz kalan bireyler ise psikolojik ve fizyolojik olarak sarsılmakta, verimliliği, morali, motivasyonu, performansı daha da önemlisi örgütüne karşı bağlılığı ve sadakati düşmektedir (Karaca ve İnce, 2016: 47, 48).

Araştırmanın Yöntemi ve Araştırmadaki Zorluklar

Bu araştırmada, e-posta ve telefon görüşmeleri aracılığıyla nitel bir çalışma yapılmıştır. HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu'ndan sekiz temsilci ve Safranbolu'da bağımsız çalışan iki gönüllü hayvansever olmak üzere toplam on kişiyle görüşülmüştür. Araştırma için erişilen HAYTAP temsilcileri Türkiye'nin farklı illerinde gönüllü olarak çalışmalar yapmaktadır. Bu nedenle kendileriyle daha çok çevrimiçi ortamlarda görüşülmüştür.

HAYTAP, 2008 yılında tüzel kişiliğini kazanmış, Türkiye'de doğanın, çevrenin ve hayvanların haklarının korunması için bu konuda aynı görüş birliğinde olan derneklerin bir araya getirmiş olduğu ilk federasyondur. HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu, Türkiye'deki hayvan hakları ihlalleri ve sahihsiz hayvan konularında yapmayı hedeflediği özellikle halkla ilişkiler, eğitim, hukuk, devlet makamları ile görüşme, üyelerine ve destekçilerine hayvan hakları konusunda seminerler verme konusunda bugüne kadar yerleşmiş bakış açısından daha farklı bir yapıya sahiptir.

Çalışmanın görüşme soruları üç temel konu altında toplanmaktadır:

- Çatışmaların nedenleri ve ne biçimde oldukları
- Çatışma ve anlaşmazlıklara karşı katılımcıların tutumları
- Katılımcıların çözüm önerileri

Hayvan hakları mücadelesinde savunucuların ve gönüllülerin fikir ayrılığı yaşaması sıklıkla karşımıza çıkmakta; bu nedenle ortak paydada buluşulması bazen zor olmaktadır. Nitekim yaşanan kavgalar ve bakış açılarındaki uyuşmazlıklar nedeniyle HAYTAP'tan ayrılan veya başka derneklerden HAYTAP'a geçen pek çok gönüllünün olduğuna, bir başka deyişle hayvan hakları örgütleri arasında gönüllülerin taraf değiştirmesinin sıklıkla yaşandığına tanık olunmaktadır. İlişkilerin bu denli hassas ve kritik bir çizgide seyretmesi nedeniyle kimi katılımcılar yanıt vermekten çekinmiştir. Bu nedenle çalışma sorularına yanıt veren katılımcıların demografik bilgileri ve isimleri gizli tutulmuştur. Bu çerçevede görüşmeler Eylül 2016'da gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Bulguları

Görüşülen hayvan hakları savunucuları, kimi konularda aynı fikre sahip olmakla beraber bazı konularda da tamamen farklı görüşlerdedir. Bu kapsamda çalışmanın bulguları, araştırma yönteminde belirtilen üç başlık altında çerçevelendirilmiştir.

Çatışmaların Nedenleri ve Ne Biçimde Oldukları:

Bütün katılımcılar, çatışmaların genellikle egoya dayalı rekabetten kaynaklandığını ileri sürmektedir. Başarının kışkanılması ve alan içinde söz geçirme yarışından kaynaklanan duygusal tepkiler, önyargılar, bilgi yetersizliği, olumsuz sonuçlar karşısındaki hoşgörüsüzlük ve güvene dayalı ilişkilerin geliştirilememesi ego savaşlarına ve ileri aşamada büyük kavgalara neden olmaktadır.

En çok çatışmanın ego savaşlarından dolayı yaşandığını düşünmekteyim. İnsanların en çok birbirini suçladığı konu; gelen yardımlar ya da bağışların şahsi çıkarlar için kullanılması... Hayvanlara bağlı uzlaşmama durumları da oluyor tabi. Örneğin, kısırlaştırmaya karşı çıkan gruplar...

Bence, hayvan hakkı savunucuları arasında en çok kimin daha fazla maddi ve manevi desteğe ihtiyacı olduğu ve kimin daha 'kahraman', 'en kahraman', 'en faydalı ve vazgeçilmez' olduğuna karar verme konusunda çatışma yaşanıyor.

Konunun sadece hayvanlar için yardım konusundan çıkarak ego ve eylem yarıştırması olmasından kaynaklanıyor.

Özellikle besleme ve tedavi ettirme konularında, herkes kendi bildiğini okumakta ve herkes kendi bildiğinin en iyisi olduğunu düşünmektedir.

Ortaya kötü sonuçlar çıktığında ya da yanlış olduğunda... Türkiye'de çok yeni bir alan... Birçok şey deneme yanılma yöntemiyle öğreniliyor ve hayvan haklarıyla ilgilenen insanlarda tahammülsüzlük yüksek düzeyde; çünkü yaşanan olumsuzluklar arttıkça insanların -aynı şeyi savunuyor olsalar da- birlerine karşı güvensizlikleri de artıyor.

Egolar yenilemiyor. Ekip çalışması bilinmiyor. Hayvan hakları, hak savunuculuğu konularında yetersiz bilgi ve aşırı duygusal yaklaşım çatışmalara sebep oluyor.

Katılımcılara göre çatışmalar en çok sosyal medyada; hakaret, aşağılama ve suçlama niteliğindeki yorumlar ve paylaşımlarda görülmektedir. Bu saldırılar genellikle başlangıçta sözlü olmakta, sonrasında hakarete varmaktadır. Sosyal medya dışında yüz yüze kavgalar da meydana gelmektedir. Bu kavgaların kimi mahkemelere kadar gitmektedir. Hayvan hakları savunucularının birbirine fiziksel saldırısı ender görülmekle birlikte kavgaların çoğu psikolojik saldırılarla şiddetlenmektedir.

Daha çok arkadan konuşarak ya da birebir hakaret, aşağılama ve hayvan haklarıyla ilgili yapılan eylemi başka kişilere kötü aksettirerek psikolojik saldırı biçiminde olduğunu düşünmekteyim.

En kolayı sosyal medyayı yalan yanlış iftira ve hakaretlerle doldurmak.

Başarı veya başarısızlık kişilere indirgeniyor. Çözüm üretmek yerine dedikodu, beddua, hakaret, iftira ile başlayan yıpratma süreci sonucunda mahkemelik olunuyor.

Hakaret, saldırı, iftira, sözlü/ yazılı saldırı özellikle sosyal medyayı kullanarak sık gözlemlediğim durumlar. Dava boyutuna taşınan durumlar da gördüm.

Kişiler arasında muhatap olmama, işbirliği yapmama, desteklememe gibi soğuk savaşlar oluyor. Tabii çatışmanın en yaygın görüldüğü yer sosyal medya... Facebook'ta, sırf bir örgütü kötülemek ve küçültmek üzere açılmış sayfalar gördüm.

Çatışma ve Anlaşmazlıklara Karşı Katılımcıların Tutumları:

Bulgulara göre katılımcılar, genellikle kavgalardan ve saldırgan kişilerden mümkün olduğunca uzak kalmaya çalışmakta ve tepkisiz olmaya gayret etmektedir. Bunun nedeni, aktivistlerin artık birbiriyle mücadele etmekten ve ortak hedefleri sürekli hatırlatmaktan yorulması olarak düşünülebilir.

Saldırıya uğrayan kişi ya da kişilerin masum ve haklı olduğunu düşünüyorsam, sakin olunması ve bu gibi şeylerin yıldırımması için onlara destek olmaya çalışıyorum. Saldıran tarafa tepkisiz ve mesafeli duruyorum.

Ben tepki vermiyorum. Gülüp geçiyorum. Kıdemlendik artık.

Etkin dinleme rolüne geçip, karşı tarafın sakinleşmesi için olanak sağlıyorum.

Ben genellikle, önce araştırıyorum şahsıma yapılmış ağır hakaret fiilleri var ise dava açıyorum polemiğe girmiyorum.

Anlamaya, anlatmaya bir şekilde uzlaşmaya çalışıyorum. Ego yüzünden yaşıyorsa bu durumlarda tepki göstermiyorum.

Ben herkese aynı uzaklıkta durmaya gayret ediyorum. Bu nedenle doğrudan şahsıma yönelik bir çatışma içinde olmadım. Tabi ki karşıdaki kişinin senden hoşlanmadığını ya da yaptığın çalışmalardan mutluluk duymadığını bir şekilde seziyorsun; ama bunu o kişinin ego zafiyetine veriyorum ve bunlara takılmıyorum açıkçası.

Benim başıma henüz bu tarz olaylar gelmedi. Herhangi beni üzecek ya da zor duruma düşürecek bir olayla karşılaşmadım. Tamamen öyle ortamlardan uzak duruyorum.

Katılımcıların bazıları ise ılımlı ve uzlaşımçı bir tutum benimsemeye gayret etmektedir. Bulgulardan görüldüğü üzere, kişiler karşı tarafı dinleyerek, anlamaya ve anlatmaya çalışarak çözüm bulma yoluna gitmektedirler. Bu çerçevede strateji olarak katılımcıların hemen hepsi, yapıcı ve çözüm odaklı çalışmalar için ekip çalışmasına ve örgüt içi eğitimlere önem vermektedir. Katılımcılar, ekip çalışmasına yatkın, olumlu ve yapıcı tutum sergileyen kişilerle çalışmayı tercih ettiklerini belirtmektedir. Bununla beraber HAYTAP, sosyal medya üzerinden de gönüllülere ana hedefi, ortak amacı ve vizyonu sık sık hatırlatmak üzere eğitici paylaşımlarda bulunmaktadır.

Hayvan hakları sivil toplum örgütü eğitimleri adlı bir çeşit STÖ tecrübelerimizi anlattığımız haftalık ders programı başlattık internet üzerinden. Yapılacakları kısa ve öz olarak, gerekirse filmlerle kitaplarla destekliyoruz.

Ekibe dahil olacak arkadaşlarımızı özenle seçmeye çalışıyorum ve her zaman hoşgörüyü ön planda tutuyorum. Mümkün olduğu kadar sakin, sabırlı ve hoşgörülü davranıyorum.

Özellikle sivil toplum örgütlerinde, öfke kontrolü, yönetim, iletişim, hukuk ve kişisel gelişim konularında çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır.

Takım çalışması ve kurum içi eğitim en önemli strateji. Bağlı bulunduğumuz kurumda sürekli hizmet içi eğitim yapıyoruz. Yeni müracaatları ekip çalışmasına yatkın ve pozitif insanlardan seçmeye çalışıyoruz.

Birlikte çalışacağımız insanların misyon ve vizyonumuzu tam olarak anlamalarını, buna göre dahil olmalarını önemsiyorum.

Bulgular, egonun baskın olduğu tutumların kurum içi çatışmaları artırdığı görüşünü desteklemektedir. Bazı görüşlere göre aşırı ego ve anlayışsızlığın üstesinden gelindiğinde, açık bilgilendirme yapıldığında ve ekip için uyumlu kişiler seçildiğinde hayvan hakları savunucuları arasında uzlaşım sağlanabilecektir. Karşılıklı anlayış ve saygı, uzlaşım için en önemli unsurlar olarak ifade edilmiştir. Bu görüş yaygın olsa da uzlaşımın mümkün olmayacağını veya az ihtimal olduğunu düşünen katılımcılar da bulgulanmıştır.

Empati, karşılıklı saygı ve eğitim ile uzlaşma sağlanabilir.

Birlik ve beraberlik içinde, 'ben yaptım-sen yaptın' kavgası olmadan tek güç halinde bir mücadele gerçekleşirse...

Ortak akıl oluşturulmalı. Mevcut durumda uzlaşmanın sağlanamayacağını düşünüyorum maalesef.

Hedefin ne olduğunu sık sık kendimize ve çalışma arkadaşlarımıza hatırlatmak belki faydalı olur diye düşünüyorum. Belki takım içinde kuralların net bir şekilde belirlenmesi, insani değer yargılarından uzaklaşmaması, mümkün olduğunca negatif diyaloglara girilmemesi ve öyle insanlardan uzak durulması fayda sağlayabilir.

Bizim ülkemizde devlet kurumları yasaya uygun görevlerini yapmıyor. Hayvan hakları savunucuları bu kurumların işleriyle birlikte kendi görevlerini yapmaya çalışınca kaos ortaya çıkıyor ve tükenmişlik yaşanıyor. Her ne kadar gönüllü de olursa STK'ların bile kendi içinde görev dağılımına gitmesi gerekiyor.

Bence serinkanlılık önemli. Öfke kontrolü ve çözüm odaklılık uzlaşımın ilk basamakları...

Katılımcıların Çözüm Önerileri:

Uzlaşım için çözüm önerilerine gelince, bütün katılımcılar aynı yaklaşım ve düşüncede birleşmektedir: takım çalışması ve farkındalık artırma üzerine daha çok eğitimlerin verilmesi... Katılımcılar, bilinçsizliğin ve farkındalığın az olmasının; dolayısıyla bencilliğin yüksek olmasının yalnızca hayvan hakları mücadelesindeki süreçleri yıpratmakla kalmadığını, aynı zamanda hayvan hakları savunucularının ve bu alandaki örgütlerin inandırıcılığını da zedelediğini ifade etmektedir.

Bu işi gerçekten yapabilecek sağlam ve amacının dışına çıkmayacak insanları, gerek kurumsal gerek saha eğitimleriyle yetiştirerek; rant için 'hayvansevercilik' oynayanları temizleyerek... Çünkü hayvanlara en büyük zararı verenler yine bilinçsiz hayvanseverlerdir.

Profesyonel alanda çalışan sivil toplum ve kamu kuruluşları ile çağdaş teknoloji ve bilgiyi kullanarak sürdürülebilir eğitim sağlama ve saha projeleri geliştirme ile hayvan hakları sorununu asgari seviyeye indirebiliriz.

Önceki tecrübelerden faydalanmak önemli... Eğer bir şey yapmak gerçekten istiyorsanız takım çalışmasına yatkın olmak, kısa koşu değil maraton koşmaya hazır olmak gerekiyor.

Gönüllü de olursa görev bilinciyle hareket eden, bireysel değil STK olarak hareket eden toplulukların bir araya gelmesiyle çatışmalar en aza inebilecektir.

Her ilde iletişim seminerleri verilebilir. 5199 sayılı kanun en ince ayrıntılarına kadar hayvan hakkı savunucularına anlatılabilir, bu sayede belediye ve ilgili diğer kurumlara karşı hayvan hakkı savunucuları daha etkin olabilir. İletişim semineri yanında psikolojik destek sağlanabilir.

Önde gelen ve özellikle çatışan STK'ların dahil olduğu bir çalıştay yapılmalı. Tüm konu ve sorunlar tartışılmalı, izlenecek yol ve yöntem konusunda uzlaşarak bir manifesto hazırlanmalı ve hayvan hakkı savunuculuğuna soyunacak kişilerin bunu ezbere bilip anlaması sağlanırsa çatışmalar minimuma inecektir diye umuyorum.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, hayvan hakları savunucuları arasında bir nedenle sıkça ortaya çıkan ve genellikle çözümsüz kalan, hatta mahkemeye taşınacak derecede şiddetli kavgalara dönüşen çatışmaların ana nedenleri anlaşılmalı çalışılmıştır. Türkiye'de hayvan hakları konusu, 2004 yılında yürürlüğe giren Hayvanları Koruma Yasası ile birlikte biraz daha öne çıkmış ve tartışmaya açılmıştır. Ne var ki yalnızca hayvan hakları mücadelesi ve var olan yasanın yeniden düzenlenmesi için değil, aynı zamanda yerel yönetimlerin, vatandaşın ve en önemlisi hayvan hakları savunucuların bu

konudaki farkındalıklarının artırılması için daha uzun bir yol kat edilmesi gerekmektedir.

Çalışmanın da bulgularına dayanarak; çatışmaların aslında iletişim becerilerinin eksikliğinden ve aşırı bireysellikten kaynaklandığı söylenebilir ki bu sorunlar da zaten ekip çalışmasını, birlik olmayı ve işbirliğini engelleyen unsurlardır. Hayvan hakları savunucularının böylesine saldırgan ve sert olmalarının olasılıkla en başat nedeni, *zalim medeniyete* karşı savunmasız kalan masum canlıların acı çekmesini çok derinden hissetmeleridir. Aslında hayvanseverlerin bu saldırgan tutumu; sokak hayvanlarını acımasızca zehirleyen ve öldüren yerel otoritelere, hayvanlara tecavüz eden, onları akla bile gelmeyecek eziyetlerle öldüren potansiyel suçlulara, sokak hayvanlarına sahip çıktığınız ve onları beslediğiniz için sizi tehdit eden komşulara ve daha nice zorlayıcı engellere ve ayrımcı toplumsal kalıplara karşı duyulan öfkenin ve umutsuzluğun yansımasıdır.

Elbette yine de bu aşırı duygusallık ve stratejik iletişim bilgisinin eksikliği, hayvan hakları örgütlerinin itibarını zedelemekte ve dolaylı olarak hayvanları kurtarma sürecine de zarar vermektedir. Hayvansever kitlenin kamuoyunda ve üst düzey yönetimlerde genel olarak düşük bir itibara sahip olmasında, 90'lı yıllarda ses getiren "Panter Emel" imgesi altında saldırgan yaklaşımların ve etik olmayan uygulamaların kamuoyu algısında yer etmiş olmasının ne yazık ki önemli bir etkisi olmuştur. Çalışmanın bulgularından da anlaşılacağı üzere hayvan hakları savunucuları, çatışma ve kavgalara neden olan ana etkenlerin farkındadır. Bu anlamda, bağlı oldukları örgütten stratejik iletişim becerileri ve belki reaktif halkla ilişkiler taktikleri konusunda daha çok eğitim talep etmektedir; çünkü anlaşılan o ki iletişim sorunları ve ben merkezli çatışmalar aktivistlerin birlik olmak için cesaretini kırmakta ve onları kendi yöntemleriyle çözüm bulma yoluna itmektir.

PETA gibi yabancı hayvan hakları örgütlerine bakıldığında, aktivistlerin hayvan hakları konusundaki hedefleri başarmak için radikal taktikler kullanmaya yatkın oldukları görülmektedir. Bir başka deyişle radikal hayvan hakları örgütleri, kamusal müzakereyi kamçılayarak ve böylece kişisel zararı en aza indirerek merkezi önceliklerinde başarı yakalayabilir. Derville'in de ifade ettiği gibi (2005: 532), radikal taktikler geliştirirken halkla ilişkiler bakış açısıyla bazı stratejik iletişim unsurlarını dikkate almak yararlı olacaktır.

Sivil toplum örgütü liderlerinin, aktivistlerin ve kamu kuruluşları gibi üst düzey yetkililerinin birbirini daha çok anlamasına ve işbirliği yaparak birbirinin gücünü daha yaratıcı ve yapıcı şekilde kullanmaya ihtiyaç vardır.

Bu çerçevede Mitchell vd. (2015: 711), farklı yapılar arasındaki işbirliği için bazı önerilerde bulunmaktadır. Öncelikle, bütün aktörlerin güç ve denetim kaybıyla ilgili kaygıları göz önünde bulundurulacak olursa, kişi ve kurumların güç ilişkileri konusunda dikkatlice bilgilendirme ve müzakere yapmaları gerekmektedir; çünkü iletişim ve güven oluşturma işbirliğinde kilit basamağı oluşturmaktadır. Tarafların, karşılıklı kazançlara somut olarak açıklık getirmeleri gerekmektedir. Böylece işbirliği sürecinde paylaşılan görevlere, sürece, randımana ve sonuca odaklanması işbirliğini güçlendirecektir. Bu yaklaşım aynı zamanda, farklı anlayışlardan ve pratiklerden meydana gelebilecek engelleri de azaltacaktır. Var olan kişisel ilişkiler ve güven, başarı ve uzlaşım için önemli katalizörlerdir. Dolayısıyla örgütlerin, üyesi olan bireylerin nasıl gelişim gösterdiklerine ve ekip çalışmasına nasıl uyum gösterdiklerine odaklanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, hayvan hakları alanında daha verimli çalışmalar yapmak ve etkili sonuçlara ulaşmak için aktivistlerin ayrıca aksak iletişim süreçleriyle, önyargılarla ve ben merkezli tutumlarla da mücadele etmesi gerekmektedir. Yalnızca örgütler içinde değil, genel olarak hayvan hakları savunuculuğu alanı içinde işbirliği ve eşgüdüm ne kadar başarılırsa, dışarıda da o kadar güçlü ve etkili olunacaktır. Bu nedenle hayvan hakları örgütleri; itibar yönetimi, çatışma yönetimi, kurum içi iletişim ve ilişki geliştirme gibi eğitimleri önemsemelidir.

Kaynakça

- ALPERSON, M. (2001). "Animal Advocacy: More Bark, More Bite" *Business & Society Review*. Summer 88, Issue 66, 26-30.
- ATKINS-SAYRE, W. (2010). "Articulating Identity: People for the Ethical Treatment of Animals and the Animal / Human Divide" *Western Journal of Communication*. Vol. 74, No. 3, May-June 2010, 309-328.
- BANDEOĞLU, Z. (2017). "Sivil Toplum Kuruluşlarının Uluslararası Çatışma ve Krizlerdeki Rolü" *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*. Cilt: 9/KIŞ, Sayı: 33, 136-147.
- BAYKAL, K. ve KOVANCI, A. (2008). "Yönetici ve Astlar Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümüne Yönelik Bir Araştırma" *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 3, 21-38.

- BRONSTEIN, C. (2006). Responsible Advocacy For Nonprofit Organizations, (Editörler: K. Fitzpatrick & C. Bronstein), *Ethics in Public Relations: Responsible Advocacy* (71-88), California: Sage Publications, Inc.
- DEGRAZIA, D. (2006). Hayvan Hakları, (Çeviri: H. Gür), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları (Orijinal baskı, 2002).
- DERVILLE, T. (2005). "Radical Activist Tactics: Overturning Public Relations Conceptualizations" *Public Relations Review*. 31 (2005), 527-533.
- DOĞAN, A. (2011). "A Defense of Animal Rights" *Journal of Agricultural & Environmental Ethics*, 24: 473-491.
- ERTÜRK, A. (2013). "Yıldırma Davranışları, Nedenleri ve Sonuçları" *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 2, Sayı 1, 146-169.
- HERZOG, H. A. ve GOLDEN, L. L. (2009). "Moral Emotions and Social Activism: The Case of Animal Rights" *Journal of Social Issues*. Vol. 65, No. 3, 485-498.
- HUGGET, B. (2008). "When Animal Rights Turns Ugly" *Nature Biotechnology*. June 2008, Vol. 26, Issue 6, 603-605.
- JACOBSSON, K. ve LINDBLOM, J. (2012). "Moral Reflexivity and Dramaturgical Action in Social Movement Activism: The Case of the Plowshares and Animal Rights Sweden" *Social Movement Studies*. Vol. 11, No. 1, January 2012, 41-60.
- KARACA, M. ve İNCE, F. (2016). "İşyerinde Saldırganlık ve Şiddet İşten Ayrılma Niyetini Etkiler (Mi?): Kamu Sektörü Örneği" *İŞ, GÜÇ Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. Cilt 18, Sayı 2, 41-62.
- KNEZEVIC, I. (2009). "Hunting and Environmentalism: Conflict or Misperceptions" *Human Dimensions of Wildlife*. 14: 12-20.
- KORUKLU, N., TOTAN, T. ve SAĞKAL, A. S. (2015). "Çatışma Çözme Becerilerine Yönelik İhtiyaçlar ve Çatışma Durumlarını Yönetme Becerileri Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirliği" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 15, Sayı 2, 17-31.
- MCKIE, D. ve MUNSHI, D. (2007). *Reconfiguring Public Relations: Ecology, Equity, and Enterprise*, New York: Routledge.
- MITCHELL, G. E.; O'LEARY, R.; GERARD, C. (2015). "Collaboration and Performance: Perspectives From Public Managers and NGO Leaders" *Public Performance & Management Review*. 38, 684-716.

- MONAGHAN, R. (2013). "Not Quite Terrorism: Animal Rights Extremism in the United Kingdom" *Studies in Conflict & Terrorism*. 36: 933-951.
- MUNRO, L. (2012). "Teaching & Learning Guide for: The Animal Rights Movement in Theory and Practice: A Review of the Sociological Literature" *Sociology Compass*. 6/6 (2012): 511-518, 10.1111/j.1751-9020.2012.00462.x
- NOTARO, S. J. (2004). "Disposition of Shelter Companion Animals from Nonhuman Animal Control Officers, Citizen Finders, and Relinquished by Caregivers" *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 7 (3), 181-188.
- ÖZKUL, T., SARIBAŞ, T., UZABACI, E. ve YÜKSEL, E. (2013a). "Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: I. Demografik Özelliklere Göre Tutum Analizi" *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. 19 (1), 167-171.
- ÖZKUL, T., SARIBAŞ, T., UZABACI, E. ve YÜKSEL, E. (2013b). "Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: II. Hayvan Sevgisi, Hayvanları Tanımlama, Hayvan Sahipliği ve Beslenme Alışkanlıklarına Yönelik Tutum Analizi" *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. 19 (2), 199-202.
- ÖZKUL, T., SARIBAŞ, T., UZABACI, E. ve YÜKSEL, E. (2013c). "Türk Toplumunun Hayvan Hakları Kavramına Yaklaşımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: III. Hayvanları Korumaya, Hayvan Hakları Sorunlarına ve Bölgesel Farklılıklara Yönelik Tutum Analizi" *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. 19 (3), 366-369.
- SCUDDER, J. N. ve MILLS, C. B. (2009). "The Credibility of Shock Advocacy: Animal Rights Attack Messages" *Public Relations Review*. 35: 162-164.
- SOLMAZ, B. (2006). "Söylenti ve Dedikodu Yönetimi" *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 16, 563-565.
- ŞENPOLAT, A. K. (2015). 99 Soruda Hayvan Hakları, İstanbul: OkyanUs.
- TAŞTAN BOZ, İ. ve DENİZ, N. (2016). "Yöneticilerin Çatışma Yönetim Tarzı ile Çalışanların Role Dayalı Performansı Arasındaki İlişki:

Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma” Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt 7, Sayı 14, 477-497.

TEKVAR, S. O. (2011). “Bir Sivil Toplum Örgütünün Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sosyal Paylaşım Ağlarına Yaklaşımı: HAYTAP Hayvan Hakları Federasyonu Örneği” İletişim : Araştırmaları. 9 (1-2), 173-204.

WOLFENSOHN, S. ve MAGUIRE, M. (2010). “What has the Animal Rights Movement Done for Animal Welfare?” Biologist. Vol. 57, No. 1, February 2010, 22-27.

YILDIRIM BECERİKLİ, S. ve ÖZKUL, D. (2009). Online Public Relations Campaigns of NGOs in Turkey: An Inquiry of HAYTAP. (Derleyen: E. Vartanova), Content, Channels and Audiences in the New Millennium: Interaction and Interrelations (369-379), Moscow: Faculty of Journalism, Lomonosov MSU – MediaMir.